

บทบาทของสหกรณ์การเกษตรในการสนองตอบความต้องการ ของเกษตรกร : ศึกษาเฉพาะกรณีสหกรณ์การเกษตรแจ้ห่ม-เมืองปาน

อัญชลี เจ็ญเจริญ

ภาคเกษตรกรรม เป็นภาคเศรษฐกิจหลักของประเทศไทยภาคหนึ่ง เป็นที่รองรับแรงงานเกือบ 60 เปอร์เซ็นต์ของประเทศ เป็นภาคที่ผลิตอาหารและวัตถุดิบป้อนภาคการผลิตอื่น ๆ และส่งออกผลิตภัณฑ์เพื่อนำเงินตราต่างประเทศเข้าประเทศอีกด้วย ยิ่งในภาวะที่เศรษฐกิจถดถอย คนว่างงานเพิ่มสูงขึ้น ความต้องการเงินตราต่างประเทศ และเงินหมุนเวียนในประเทศมีมาก ภาคเกษตรก็ถูกคาดหวังว่าจะเป็นภาคที่ช่วยพยุงภาวะเศรษฐกิจโดยเป็นแหล่งรองรับแรงงานที่ว่างงาน เป็นแหล่งผลิตอาหาร และวัตถุดิบเพื่อสนับสนุนภาคการผลิตอื่น ๆ

การที่ภาคเกษตรจะสามารถช่วยพยุงภาวะเศรษฐกิจและประชากรที่เข้ามาพึ่งพาภาคนี้ได้ ภาคเกษตรเองต้องมีความเข้มแข็งในด้านการผลิต การจัดการ และการตลาด องค์การหนึ่งที่น่าจะมียุทธศาสตร์ในการช่วยให้ภาคเกษตรมีความเข้มแข็งดังกล่าวได้ โดยการรวมตัวกันซื้อขาย และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในด้านเงินทุนซึ่งจะทำให้กลุ่มเกษตรกรมีสภาพคล่องดีขึ้น ไม่ต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราที่สูงจนเกินไปก็คือสหกรณ์การเกษตร ซึ่งสามารถทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการดำเนินการต่าง ๆ ดังกล่าวนอกจากนี้แล้วสหกรณ์การเกษตรยังอาจทำหน้าที่ประสานงานจัดกิจกรรมให้ความรู้ และข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตการตลาด ซึ่งจะทำให้เกษตรกรสามารถปรับปรุงประสิทธิภาพการ

ผลิตและดำเนินกลยุทธ์การตลาดที่ให้ประโยชน์แก่มวลสมาชิกสูงสุด ซึ่งจะทำให้ภาคเกษตรกรรมเข้มแข็งช่วยตัวเองได้และเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อภาคการผลิตอื่น ๆ ต่อไปด้วย

สหกรณ์การเกษตร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสหกรณ์ในรูปแบบต่าง ๆ ที่ได้เริ่มดำเนินงานในประเทศไทย มาแล้วนานกว่า 82 ปี แต่ก็ยังไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์เท่าที่ควร ทำให้ขีดความสามารถในการยกระดับความเป็นอยู่ของเกษตรกรของสหกรณ์ดังกล่าวอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งเป็นที่น่าเสียดาย และควรจะได้มีการปรับปรุงให้สหกรณ์การเกษตรต่าง ๆ เหล่านี้มีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพมากขึ้น การปรับปรุงดังกล่าวจะต้องทำทั้งสองทางพร้อม ๆ กันคือ ทางด้านตัวสหกรณ์การเกษตรเอง และทางด้านสมาชิกของสหกรณ์

บทความนี้ต้องการที่จะชี้ให้เห็นถึงความสามารถของสหกรณ์ในการสนองตอบความต้องการของสมาชิกและปัญหาที่ทำให้สหกรณ์การเกษตรยังไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร โดยมองทั้งในแง่ของสหกรณ์การเกษตรเอง และสมาชิกของสหกรณ์ด้วย ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ ได้จากการออกแบบสอบถามสัมภาษณ์สมาชิกสหกรณ์การเกษตรแจ้ห่ม-เมืองปาน จำนวน 308 คน จากสมาชิกทั้งสิ้น 600 คน ซึ่งผลการศึกษาพอจะสรุปได้คือ สมาชิกส่วนใหญ่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่สู้ดีนัก กล่าวคือ

สมาชิกประมาณ 71 เปอร์เซ็นต์ มีพื้นที่ถือครองต่ำกว่า 10 ไร่ ประกอบกับสภาพดินและน้ำไม่ค่อยอุดมสมบูรณ์นัก ทำให้ผลผลิตที่ได้ไม่มาก สมาชิกส่วนใหญ่ต้องอาศัยเงินกู้จากสหกรณ์ในการลงทุนการผลิตด้านเกษตรแต่ละปี เพราะไม่สามารถมีเงินเก็บออมได้มากพอ สมาชิก 89 เปอร์เซ็นต์ ต้องกู้ยืมเงินจากสหกรณ์ จากการสอบถามถึงความช่วยเหลือที่ต้องการมากที่สุด สมาชิกสหกรณ์ส่วนใหญ่ตอบว่า ความช่วยเหลือที่ต้องการมากที่สุดคือ บริการกู้ยืมเงิน ซึ่งเป็นการย่ำถึงความขาดแคลนเงินทุน หรือความต้องการเงินทุนของ

ภาคเกษตรกรรม เพราะสมาชิกส่วนใหญ่ผลิตได้ไม่พอที่จะเหลือเงินออมไว้ลงทุนในปีต่อไป จึงตกอยู่ในภาวะหนี้สิน ถ้าหากเกษตรกรเหล่านี้สามารถกู้ยืมจากสหกรณ์ได้จะช่วยผ่อนภาระดอกเบี้ย ซึ่งเขาต้องจ่ายในอัตราสูงหากกู้ยืมจากแหล่งเงินทุนอื่น ๆ

สำหรับเหตุผลที่สมาชิกสมัครเข้ามาเป็นสมาชิกของสหกรณ์การเกษตรนั้น จำนวน 89 เปอร์เซ็นต์ ตอบว่า เพราะต้องการใช้บริการของสหกรณ์ ซึ่งหมายถึงบริการให้กู้ยืมเงินของสหกรณ์นั่นเอง ซึ่งจะเห็นได้จากตารางรายละเอียดแสดงไว้ข้างล่างดังนี้

ตารางที่ 1 เหตุผลของการสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์ฯ

เหตุผล	จำนวน	เปอร์เซ็นต์
เกรงใจเจ้าหน้าที่	3	1.0
ต้องการใช้บริการกู้ยืมเงิน	274	89.0
เห็นว่าเป็นการร่วมมือที่ดี	22	7.1
อื่น ๆ	9	2.9
รวม	308	100.0

ที่มา : จากการสำรวจ

ในทางปฏิบัตินั้นก็ปรากฏว่า สมาชิกจำนวนมากได้รับความพอใจกับการสนองตอบของสหกรณ์การเกษตร โดยการให้สมาชิกได้กู้ยืมเงินกับสหกรณ์ โดยปรากฏว่าสมาชิกส่วนใหญ่ (จำนวนประมาณ 87 เปอร์เซ็นต์) ได้ใช้บริการในการกู้ยืมเงินสหกรณ์ ในขณะที่กิจ

กรรมอื่น ๆ เช่น การซื้อวัสดุ อุปกรณ์ หรือการขยายผลผลิตผ่านสหกรณ์นั้นมีน้อยมาก ซึ่งอาจจะมาจากเหตุผลต่าง ๆ กันทั้งทางด้านตัวสมาชิกเอง และความจำเป็นของสหกรณ์ที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกในด้านอื่น ๆ ได้

ตารางที่ 2 บทบาทของสหกรณ์ในการจัดบริการเงินกู้

การรับบริการเงินกู้	จำนวน	เปอร์เซ็นต์
สมาชิกที่กู้เงิน	269	87.0
สมาชิกที่ไม่ได้กู้เงิน	39	12.7
รวม	308	100.0

จะเห็นว่าสมาชิก จำนวนสูงถึง 87 เปอร์เซ็นต์ ได้ทำการกู้ยืมเงินจากสหกรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับจำนวนผู้ที่ตอบว่าเข้าเป็นสมาชิก เพราะต้องการใช้บริการสหกรณ์ (ซึ่งส่วนใหญ่หมายถึงบริการการให้กู้ยืมเงิน ซึ่งลักษณะเช่นนี้เองที่มีผู้มองว่าเป็นการขาดความเข้าใจของสมาชิกถึงวัตถุประสงค์อย่างแท้จริงของสห

กรณ์ฯ และทำให้สหกรณ์ไม่เข้มแข็งและไม่สามารถยืนอยู่บนขาตัวเองได้อย่างเต็มที่

วัตถุประสงค์หรือบริการด้านอื่น ๆ ของสหกรณ์ที่ศึกษายังมีลักษณะที่อ่อนแอ เช่น การฝากเงิน มีสมาชิกจำนวนเกือบครึ่งหนึ่งที่ไม่ได้ฝากเงินไว้กับสหกรณ์ (ส่วนที่เกินความจำเป็นที่สมาชิกต้องฝาก โดยนำเอาไปฝากกับสถาบันการเงินอื่น ๆ

การฝากเงินของสมาชิก	จำนวน	เปอร์เซ็นต์
ฝาก	196	55.8
ไม่ฝาก	112	44.2
รวม	308	100.0

ในการศึกษาเกี่ยวกับการฝากเงินของสมาชิกกับสหกรณ์ ปรากฏว่าร้อยละ 55.8 ฝากเงินกับสหกรณ์ฯ และอีกจำนวนร้อยละ 44.2 ไม่ได้ฝากเงินกับสหกรณ์

อนึ่ง เมื่อเปรียบเทียบจำนวนเงินฝากที่สมาชิกฝากไว้กับสหกรณ์กับจำนวนเงินที่สหกรณ์ได้ให้กู้ยืมออกไปแล้ว จะเห็นว่า เงินฝากนี้เป็นสัดส่วนที่น้อยมาก กล่าวคือ ในรอบปี

2533 สมาชิกฝากเงินไว้กับสหกรณ์ รวมทุกประเภทเป็นเงิน 284,071.25 บาท ซึ่งแบ่งเป็นประเภทฝากออมทรัพย์เสียเป็นส่วนใหญ่ คือ 263,073.25 บาท และเป็นประเภทฝากประจำเพียง 20,998.00 บาท ในขณะที่ปริมาณเงินกู้ที่สหกรณ์ปล่อยให้แก่สมาชิกมีจำนวนสูงถึง 4,028,876.00 บาท

ตารางที่ 4 การชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์ฯ

การชำระหนี้	จำนวน	เปอร์เซ็นต์
ชำระหนี้ทั้งหมดตามกำหนดเวลา	208	67.5
ชำระบางส่วน	49	15.9
ไม่สามารถชำระหนี้ได้	7	2.3
ไม่ตอบ	5	1.6
ไม่ได้กู้เงินจากสหกรณ์	39	12.7
รวม	308	100.0

สหกรณ์การเกษตรขนาดเล็ก หรือขนาดปานกลาง มักจะประสบกับปัญหาที่สมาชิกไม่สามารถใช้คืนเงินกู้ได้ หรือไม่สามารถใช้คืนได้ตามกำหนดเวลา ทำให้สหกรณ์ต้องรับภาระในเรื่องหนี้สูญหรือหนี้ที่ชำระล่าช้าอยู่เสมอ ในการศึกษาปัญหาการชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแจ้ห่ม-เมืองปานครั้งนี้ ปรากฏว่าสมาชิก 67.5 เปอร์เซ็นต์สามารถชำระหนี้ได้ทั้งหมดตามกำหนดเวลา 15.9 เปอร์เซ็นต์ได้ชำระเพียงบางส่วนเมื่อครบกำหนดเวลา และ 2.3 เปอร์เซ็นต์ไม่สามารถชำระหนี้เงินกู้คืนได้ ในส่วนนี้ทำให้สหกรณ์ต้องรับภาระหนี้สินของเกษตรกร เพราะสหกรณ์เองก็ต้องกู้เงินมาจากแหล่งอื่นอีกต่อหนึ่ง ทำให้สหกรณ์ต้องขาดทุนในบางปี

ในด้านการรวมตัวกันขายผลผลิตซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักประการหนึ่งของสหกรณ์ เพราะการรวมกันขายจะช่วยเพิ่มอำนาจต่อรองของเกษตรกร แต่ในการดำเนินงานของสหกรณ์ที่ศึกษาพบว่า ยังมีการปฏิบัติน้อยมาก

จากการสำรวจพบว่าเกษตรกรเพียง 25.9 เปอร์เซ็นต์ขายผลผลิตผ่านสหกรณ์อีก 74.1 เปอร์เซ็นต์ ขายผลผลิตของตนเองหรือไม่มีผลผลิตเหลือที่จะขาย ซึ่งจากการสอบถามจากเกษตรกรถึงสาเหตุที่ทำให้ไม่ขายผลผลิตผ่านสหกรณ์พบว่าเกษตรกรจำนวน 31.5 เปอร์เซ็นต์ไม่ได้ขายผลผลิตผ่านสหกรณ์เพราะสหกรณ์ไม่รับซื้อ และจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สหกรณ์พบว่า สหกรณ์เองมีปัญหาขาดแคลนเงินทุนในการดำเนินการจัดซื้อ และขาดเจ้าหน้าที่ สหกรณ์จึงดำเนินการรับซื้อเฉพาะพืชที่เจ้าหน้าที่มีความชำนาญในการตรวจสอบคุณภาพและรู้ราคาตลาดจริงๆ สรุปสาเหตุที่สมาชิกไม่ได้ขายผลผลิตผ่านสหกรณ์เพราะปลูกพืชที่สหกรณ์ไม่รับซื้อ จำนวน 31.5 เปอร์เซ็นต์ ไม่มีผลผลิตเหลือขาย 10.7 เปอร์เซ็นต์ ราคาต่ำกว่าตลาด 7.8 เปอร์เซ็นต์ มีขั้นตอนมากเกินไป 7.8 เปอร์เซ็นต์ และอื่นๆ 10.7 เปอร์เซ็นต์ ที่ขายผ่านสหกรณ์มีเพียง 25.9 เปอร์เซ็นต์

ตารางที่ 5 สาเหตุที่สมาชิกไม่ขายผลผลิตผ่านสหกรณ์

เหตุผล	จำนวน	เปอร์เซ็นต์
มีขั้นตอนมากเกินไป	24	7.8
ราคาต่ำกว่าตลาด	24	7.8
สหกรณ์ไม่รับซื้อ	97	31.5
ไม่มีผลผลิตเหลือขาย	50	16.3
อื่น ๆ	33	10.7
ไม่เข้าขาย (ขายผลผลิตผ่านสหกรณ์)	80	25.9
รวม	308	100.0

ที่มา : จากการสำรวจ

บทบาทสำคัญอีกประการหนึ่งของสหกรณ์การเกษตร คือ การรวมตัวกันซื้อวัสดุอุปกรณ์เพื่อให้ได้วัสดุอุปกรณ์ในราคาถูก การที่สมาชิกสามารถซื้อสินค้าได้ในราคาถูกกว่าท้องตลาดเป็นวิธีหนึ่งที่เขาจะสามารถมีคามเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ในการศึกษาครั้งนี้ได้สำรวจถึงกิจกรรมของสหกรณ์การเกษตรแจ้ห่ม-เมืองปานว่าสหกรณ์

ได้มีบทบาทในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์มาจำหน่ายให้แก่สมาชิกมากน้อยเพียงใด สมาชิกซื้อสินค้าจากสหกรณ์มากน้อยเพียงใด ซื้อสินค้าประเภทใดบ้าง และสำหรับสมาชิกที่ไม่ซื้อสินค้าจากสหกรณ์นั้นเป็นเพราะอะไร ตารางที่ 6 แสดงจำนวนสมาชิกที่ซื้อสินค้าจากสหกรณ์และที่ไม่ได้ซื้อสินค้าผ่านสหกรณ์

ตารางที่ 6 การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ และสินค้าอื่น ๆ มาจำหน่ายแก่สมาชิก

การซื้อสินค้าจากสหกรณ์	จำนวน	เปอร์เซ็นต์
สมาชิกที่ซื้อสินค้าจากสหกรณ์	196	55.8
สมาชิกที่ไม่ซื้อสินค้าจากสหกรณ์	112	44.2
รวม	308	100.0

เป็นที่น่าสนใจที่จำนวนผู้ที่ฝากเงินกับสหกรณ์ และผู้ที่ซื้อวัสดุอุปกรณ์ผ่านสหกรณ์นั้นมีจำนวนเท่ากัน คือในแง่การทำธุรกิจด้านการซื้อวัสดุอุปกรณ์การเกษตรนั้น พบว่าสมาชิก

ร้อยละ 55.8 ซื้อวัสดุอุปกรณ์ผ่านสหกรณ์ และสมาชิกจำนวนร้อยละ 44.2 ไม่ได้ซื้อสิ่งของดังกล่าวจากสหกรณ์

บทสรุป

ในแง่การสนองตอบความต้องการของสมาชิกนั้น จากการศึกษาพบว่าสมาชิกสหกรณ์ที่ศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้สึกว่า ตนเองได้รับผลประโยชน์จากสหกรณ์ในด้านเศรษฐกิจ และมีความคิดว่าสหกรณ์มีส่วนช่วยยกระดับความเป็นอยู่ของตนเองเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้ เพราะปัญหาสำคัญของสมาชิกคือ เรื่องเงินทุน ดังปรากฏในเรื่องวัตถุประสงค์ของการเข้าเป็นสมาชิก และความช่วยเหลือที่สมาชิกต้องการมากที่สุดล้วนเป็นเรื่องความต้องการทางด้านสินเชื่อ และสมาชิกส่วนใหญ่ก็ได้รับการตอบสนองในด้านสินเชื่อพอสมควร ดังนั้นจึงเห็นได้ว่ากิจกรรมที่สมาชิกทำกับสหกรณ์นั้นส่วนใหญ่ และอาจจะถือได้ว่าเป็นส่วนหลักสำคัญของสหกรณ์คือการกู้ยืมเงิน ซึ่งมีจำนวนสูงถึง 89 เปอร์เซ็นต์ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ ที่สมาชิกทำกับสหกรณ์นั้นยังอยู่ในวงจำกัดมาก กล่าวคือการซื้อขายวัสดุอุปกรณ์ การขายผลผลิตผ่านสหกรณ์ การฝากเงินกับสหกรณ์ และการรับบริการด้านการฝึกอบรมต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งเป็นผลให้สมาชิกไม่ได้รับประโยชน์มากเท่าที่ควร สมาชิกส่วนใหญ่จึงยังมีความเป็นอยู่ในระดับที่ไม่สู้ดีนัก มีภาระหนี้สินตลอด เพราะผลิตภาพต่ำ และขายผลผลิตได้ในราคาที่ไม่ดี

สหกรณ์การเกษตรยังมีบทบาทจำกัด เพราะมีข้อจำกัดเรื่องเงินทุนและบุคคลากร กิจกรรมทางเศรษฐกิจด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากการให้กู้เงินมีน้อยเนื่องจากไม่สามารถแข่งขันกับพ่อค้าในท้องถิ่นได้ และสหกรณ์ขาดความพร้อมทั้งในด้านงบประมาณและสถานที่ การดำเนินกิจกรรมสหกรณ์บางประเภท เช่น การรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกร หรือการรวบรวมผลผลิตของเกษตรกร เพื่อขายให้ได้ราคานั้น สหกรณ์จะต้องมีทุนในการดำเนินการจัดซื้อ

และมีสถานที่เก็บสินค้าที่รับซื้อมา และผู้ดำเนินงานยังต้องมีความสามารถในการตลาด สามารถต่อรองราคาให้ได้ด้วยซึ่งปัจจุบันยังไม่สามารถแก้ปัญหานี้ได้ ปัญหานี้เป็นปัญหาของสหกรณ์การเกษตรเกือบทั่วไป มีเพียงบางแห่งเท่านั้นที่ผู้บริหารสามารถแก้ปัญหาได้อย่างจริงจัง ทางเลือกที่อาจทำได้ประการหนึ่งในการช่วยสมาชิกด้านการตลาด คือการชักจูงให้สมาชิกรวมตัวกัน ให้เข้มแข็งในการต่อรองราคากับพ่อค้าคนกลาง โดยสหกรณ์เป็นผู้นำในการต่อรองแทนที่จะต้องรับซื้อมาเอง ซึ่งต้องสร้างยุ่งฉางเสียงบประมาณมาก และยังต้องการเงินทุนซึ่งมีอยู่อย่างจำกัดมาใช้จ่ายซื้อสินค้าจากสมาชิก

สมาชิกส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของสหกรณ์ และบทบาทของสมาชิก สมาชิกส่วนใหญ่จะพอใจในงานสหกรณ์เพราะได้รับการบริการเงินกู้ เหตุผลที่สมาชิกส่วนใหญ่เห็นว่าสหกรณ์สามารถยกระดับความเป็นอยู่ของเขาได้ ก็คือ เขาสามารถกู้เงินจากสหกรณ์ได้และในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ ความคิดของสมาชิกสหกรณ์ยังไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเมื่อ 30 ปีก่อนเท่าใดนัก กล่าวคือสมาชิกยังมองว่าสหกรณ์เป็นหน่วยสงเคราะห์ทางการเงินของส่วนราชการ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า สหกรณ์ไม่ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานความต้องการอันแท้จริงและการริเริ่มของสมาชิก ประกอบกับสมาชิกส่วนใหญ่มีพื้นฐานการศึกษา และระดับฐานะทางเศรษฐกิจที่ยังไม่ดีพอ ทำให้เขาไม่สามารถริเริ่มกิจกรรมที่ต้องการความคิดริเริ่ม การบุกเบิกกิจกรรมเศรษฐกิจใหม่ ๆ ตลอดจนการปรับปรุงวิธีการผลิตที่ทำอยู่ การขาดความรู้ความเข้าใจยังเป็นผลให้สมาชิกทำธุรกิจด้านอื่น ๆ กับสหกรณ์น้อยอีกด้วย

เกษตรกรขนาดเล็กของไทยในชนบท ต้องการการช่วยเหลือแบบครบวงจร คือ ต้องการการช่วยเหลือทุกด้านไม่เพียงด้านใด ด้านหนึ่ง การให้ความช่วยเหลือเพียงให้เงินกู้ นั้นไม่อาจช่วยยกระดับความเป็นอยู่ของ เกษตรกรได้มาก เพียงแต่ช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนเงินทุนได้ โดยเสียอัตราดอกเบี้ยต่ำ แต่เกษตรกรต้องการความช่วยเหลือทางด้าน เทคนิคการผลิตที่ถูกต้อง เพื่อให้ได้ผลผลิตสูง และไม่ทำให้ดินเสื่อมคุณภาพเร็ว ทำให้การใช้ที่ดินมีประสิทธิภาพและใช้ได้ดีในระยะยาว (Sustainable) เกษตรกรต้องการความช่วยเหลือด้านการขายผลผลิตให้ได้ราคาที่ดี ไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง เพราะการที่เกษตรกรแต่ละคนต่างขายผลผลิตของตนให้แก่พ่อค้าคนกลางโดยตรงนั้น เขาไม่มีอำนาจต่อรองเลย ทำให้อาจถูกกดราคาต่ำมาก ยิ่งในเขตที่อยู่ห่างไกล การคมนาคมไม่สะดวก เกษตรกรยิ่งมีความยากลำบากในการขายผลผลิตมากขึ้น

แนวทางแก้ไขปัญหา

สมาชิกมีความต้องการเงินกู้มาก เงินกู้ที่สหกรณ์หามาได้ส่วนใหญ่กู้จาก ธกส. ซึ่งเป็นการยืมหน่วยให้กู้ยืมเท่านั้นเอง และจำนวนเงินที่สามารถให้กู้ยืมได้ก็มีไม่เพียงพอ ทำให้สมาชิกกู้ได้เพียงรายละไม่มาก และหลายคนไม่สามารถกู้ได้ สหกรณ์น่าจะแสวงหาแหล่งเงินกู้จากที่อื่น ๆ เช่น จากชุมชนสหกรณ์ องค์การของรัฐ ธนาคารอื่น ๆ และแหล่งเงินกู้ของเอกชน อย่างไรก็ตามการตัดสินใจเลือกวิธีการจัดหาทุนจะต้องพิจารณาถึงความเหมาะสม การเสี่ยงภัยและรายได้ที่คาดว่าจะได้รับ วิธีการที่จะทำให้ผลประโยชน์ตอบแทนเงินทุนของสหกรณ์เพิ่มสูงขึ้น โดยหาแหล่งเงินทุนจากภายใน

นอกที่อัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าอัตราผลประโยชน์ตอบแทนเงินทุนของสหกรณ์อันจะเป็นการเพิ่มกำไรให้แก่สหกรณ์

สหกรณ์อาจจะใช้วิธียาวยามระดมทุนจากภายใน ระหว่างสมาชิกสหกรณ์เอง โดยการชักชวนให้สมาชิกหันมานิยมฝากเงินและซื้อหุ้นในสหกรณ์ให้มากขึ้น ทั้งนี้สหกรณ์อาจจะเพิ่มอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก หรืออาจใช้วิธีการชะลอการจ่ายเงินปันผลเฉลี่ยคืนแก่สมาชิก โดยเก็บไว้เป็นทุนหมุนเวียนชั่วระยะเวลาหนึ่ง อาจจะ เป็น 4-5 ปี โดยสหกรณ์คิดอัตราดอกเบี้ยให้สำหรับช่วงเวลานี้ ซึ่งเงินปันผลเฉลี่ยคืนนี้สำหรับสมาชิกแต่ละคนอาจจะเป็นจำนวนไม่มากนัก แต่เมื่อรวมของสมาชิกทุกคนแล้วจะเป็นจำนวนมากพอที่จะทำอะไรเป็นชิ้นเป็นอันได้ ก็เป็นวิธีการระดมทุนของสหกรณ์วิธีหนึ่ง ทั้งนี้สหกรณ์ต้องชี้แจงเหตุผลให้สมาชิกเข้าใจอย่างถ่องแท้และให้เขาเต็มใจร่วมมือร่วมแรงกันเพื่ออนาคตของสหกรณ์

สหกรณ์ควรมีบทบาทในทางเศรษฐกิจมากกว่าที่เป็นอยู่ ซึ่งมีกิจกรรมหลักใหญ่คือการให้เครดิตโดยคิดดอกเบี้ยราคาถูก สหกรณ์ควรให้ความสำคัญกับกิจกรรมอื่น ๆ อันเป็นหน้าที่ของสหกรณ์ให้เท่าเทียมกัน ทั้งนี้จะเป็นการช่วยอำนวยความสะดวกแก่สมาชิกในด้านการประหยัดค่าใช้จ่าย และเพิ่มรายได้ด้วย กิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์การเกษตร เครื่องมือ เครื่องใช้ ปุ๋ย เคมีภัณฑ์ต่าง ๆ มาจำหน่ายแก่สมาชิกในราคาถูกกว่าร้านค้าทั่วไป ซึ่งต้องการกำไรมากกว่า ช่วยสมาชิกในการต่อรองราคาขายผลผลิตโดยการขายรวมกันจำนวนมาก ๆ และการจัดการฝึกอบรมให้ความรู้หรือคำแนะนำแก่เกษตรกรในการเพาะปลูกเพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุดจากการลงทุน สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องซึ่งได้ระบุไว้ในหลักการ

ดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ยังไม่ได้ทำกันเต็มที่ ทำให้การช่วยเหลือสมาชิกไม่ครบวงจร สหกรณ์ช่วยเพียงบางส่วน สมาชิกก็ได้รับประโยชน์ไม่เต็มที่ ทำให้สมาชิกส่วนใหญ่ยังมีระดับความเป็นอยู่ที่ไม่ดีเท่าที่ควร ยังต้องตกอยู่ในภาวะหนี้สิน

เนื่องจากบริการหลักที่สมาชิกใช้ในสหกรณ์การเกษตรคือ การกู้เงิน สหกรณ์จึงน่าจะประยุกต์หลักของกลุ่มออมทรัพย์หมู่บ้านมาใช้ เช่น การถือสัจจะกลุ่มออมทรัพย์ การควบคุมกันเอง การหาเพื่อนบ้านมาค้ำประกัน และการให้ประชาชนเป็นเจ้าของอย่างแท้จริง

ปัจจุบันกลุ่มออมทรัพย์หลายหมู่บ้านสามารถก่อตั้งกองทุนกันขึ้นมาเอง และควบคุมการกู้ยืมเงินเองจนมีเงินหลายสิบล้าน (พิทยา ว่องกุล) และยืนอยู่ได้ด้วยตัวเอง ควบคุมกันเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะว่าเขาสรางกลุ่มกันขึ้นมาเอง มีความรู้สึกเป็นเจ้าของและเกิดความผูกพันต่อกลุ่มอย่างจริงจัง กลุ่มที่มีลักษณะเป็นสมบัติร่วมของหมู่บ้าน ประชาชนร่างกฎระเบียบของกลุ่มเอง ได้เสริมสร้างให้ชาวบ้านเรียนรู้ในการเคารพกติกา ช่วยกันนำพากลุ่มไปสู่ความสำเร็จ โดยช่วยกันป้องกันการคดโกงภายใน

สหกรณ์ควรเน้นการเพิ่มคุณภาพสมาชิก และคณะผู้ดำเนินงาน และพยายามให้สมาชิกมีส่วนมากขึ้น โดยเน้นการฝึกอบรมสมาชิก กรรมการและผู้จัดการสหกรณ์เพื่อให้เข้าใจในหลักและวิธีการดำเนินงานและคุณประโยชน์ของสหกรณ์ เพื่อให้รู้จักรับผิดชอบในหน้าที่ของตนและสามารถบริหารงานในทางที่ถูกต้อง

การอบรมอาจจะใช้วิธีการชุมนุม อภิปราย ปรีกษาหรือ วางแผน ปรับปรุงประสิทธิภาพงาน ซึ่งจะเป็นการฝึกอบรมที่ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้และมีความรู้สึกมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น สหกรณ์สามารถอำนวยความสะดวกแก่สมาชิกอย่างครบวงจร

ปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงาน ลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน งานบางอย่างอาจจะฝึกให้สมาชิกค่อย ๆ ทำกันเอง เช่น งานธุรการต่าง ๆ การหาข่าวสารการตลาด การรวมตัวกันซื้อขายสินค้า ให้สมาชิกเข้ามามีบทบาทมากขึ้น และให้มีส่วนร่วมช่วยกันทำงาน จะทำให้เขามีความรู้สึกเป็นเจ้าของเข้าใจงาน และสามารถดำเนินการได้เองในที่สุด ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของตัวสมาชิกเองและเพื่อความเข้มแข็งของสหกรณ์ในอนาคต

ถ้าหากสหกรณ์สามารถปรับปรุงการบริหารจัดการ และอบรมให้สมาชิก กรรมการ และบุคคลที่เกี่ยวข้องเข้าใจในหลักสหกรณ์อย่างแท้จริง จนขบวนการสหกรณ์สามารถทำหน้าที่ได้อย่างจริงจังแล้ว จะพบว่างานสหกรณ์นั้น นอกจากจะมีส่วนช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจชนบทอย่างมากแล้ว ขบวนการสหกรณ์ยังส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักวิธีการแบบประชาธิปไตย และช่วยให้ประชาชนสามารถรวมกันเพื่อช่วยตัวเองและช่วยกันได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย